

Klima-samansetningar i norske partiprogram

Tor Arne Haugen

Institutt for språk og litteratur, Høgskulen i Volda

Klimaendring i form av global oppvarming er eit av vår tids viktigaste og mest omdiskuterte problem, og som for alle andre politiske saker spelar språkbruken og vinklingane i det politiske ordskiftet ei sentral rolle for korleis problemet blir oppfatta og vektlagt. Ei kartlegging av bruken av *klima* i valprogramma til dei ni største partia på Stortinget i perioden 2021–2025 viser at ein stor del av denne språkbruken er samansetningar med *klima* som forledd, og artikkelen presenterer ei grammatisk og semantisk kategorisering av desse samansetningane. Det blir også vist korleis dei ulike kategoriane er fordelte mellom programma.

Nøkkelord: *klima*, samansetningar, språkbruksanalyse, partiprogram

1 Innleiing

I kva samansetningar inngår *klima* som forledd i norske partiprogram? Som nøkkelord i den politiske debatten (og i *klimadebatten*) dei siste tiåra har *klima* fått ei sentral rolle i språkbruken om viktige samfunnsprospørsmål, og med ein språkvitskapleg inngang er målet med denne artikkelen å bidra til å kartlegge denne språkbruken. Tekstkorpuset som ligg til grunn, er samansett av valprogramma til dei ni største partia på Stortinget for perioden 2021–2025, og består i alt av 365 888 token.

Klimaendring blir av stadig fleire omtalt som eit av dei største problema vi står overfor i vår tid, og som kan føre til alvorlege konsekvensar for komande generasjonar (Eide et al., 2014). Samstundes kan det vere langt frå erkjenning av problemet til politisk handling, og det er heller ikkje alltid skilnadene mellom partia på dette feltet kjem så tydeleg fram, jf. analysen til Gloppen et al. (2014)

av valkampen før stortingsvalet i 2013. Dei diskuterer om klimaspørsmålet kan sjåast som ei valenssak i norsk politikk, dvs. ei sak utan klare frontar og der alle har dei same preferansane, men konkluderer med at det ikkje er slik. Til det er det for lita semje om kva som skal til for å løyse problema (Gloppen et al., 2014, s. 30), og dei sentrale dokumenta der dei politiske partia utformar sine ønske og prioriteringar, er i valprogramma til stortingsval. Narud og Valen (2004, s. 34) peikar på at valprogramma er politiske og ideologiske vegvisarar, dei kan sjåast som uttrykk for den kollektive viljen til partia og beskriv profilen deira i høve til konkurrerande parti. Det er difor interessant å sjå nærare på korleis *klima-* blir kopla til ulike domene gjennom samansetning i nettopp desse tekstane, og korleis bruken skil seg mellom dei ulike partia.

Samansetning er som kjent ei svært produktiv form for orddanning i norsk (jf. Eiesland, 2015; Faarlund et al., 1997, s. 55–56), og av dei 960 tokena som anten består av leksemet *klima* eller avleiingar og samansetningar der *klima* inngår, er det 761 token der *klima-* er forledd eller inngår i forleddet i ulike typar samansetningar. Med andre ord er samansetningar svært sentrale i språkbruk der *klima* inngår, og slike samansetningar er særleg interessante nettopp fordi dei seier noko om kva for andre fenomen som blir sett i samanheng med *klima*, og som så å seie blir *klima*-modifiserte: Gjennom samansetningar med *klima-* som forledd oppstår nye og snevrare kategoriar. Orddanninga i seg sjølv er også interessant på den måten at danning av leksikalske termar, sjølv om dei aktuelle leksikalske einingane i ulik grad er konvensjonelt etablerte, inneber eit meir eksplisitt fokus enn tilfellet er for omgrep som ikkje blir uttrykt med eigne ord. Når *klima* blir del av beskrivingane våre av prosessar, ting og eigenskapar ved fenomen i verda, er det fordi *klimaendringane* nettopp krev nye fokus og nye kategoriseringar.

Utgangspunktet for undersøkinga er følgjande forskingsspørsmål:

1. I kva samansetningar inngår *klima* som forledd (eller del av forledd) i partiprogramma, og kor frekvente er dei?
2. Kva grammatiske og semantiske grupper kan samansetningane delast inn i?
3. Korleis er samansetningane fordelte på programma til dei ulike partia?

1.1 Tidlegare relevant forskning

I korpuslingvistikken har ein gjerne søkt å setje saman representative korpus med dekontekstualiserte tekstar eller tekstbitar av same storleik frå ulike sjangrar (Mahlberg, 2007), men korpusmetodar kan sjølvstøtt også nyttast på bes-

temte tekstar som blir sette saman i sin heilskap: «Recent developments in the use of corpora stress the potential of corpus linguistic methodologies for the study of social meanings, ideologies and the construction of social reality» (Mahlberg, 2007, s. 191).

I det moderne samfunnet er den medierte språkbruken om eit tema i avgjerande grad med på å forme oppfatningane vi har om det, og bruksfrekvens kan seie noko om vektlegging av eit tema eller problemområde. Ikkje minst er språkbruken i det politiske domenet interessant, der sentrale saker blir diskuterte og vedtak gjorde. Ifølgje Andersen og Gjesdal (2020), som undersøkte bruken av *karbon*-uttrykk i stortingsdebattar mellom 1999 og 2018, auka bruken av *klima*-uttrykk i denne perioden med ei femdobling frå det første tiåret til det andre, medan *karbon*-uttrykk, som Andersen og Gjesdal (2020) undersøkte vidare, nesten blei tidobla. Dei peikar samstundes på at bruken av *klima*-uttrykk er langt større, og at det ville vere uhandterleg å analysere alle desse i deira materiale.

Dei siste åra har ein naturleg nok fått ei auka språkvitskapleg interesse for språkbruken kring klimaendringar, sjå Dormer (2020) for eit nyttig oversyn. Materialet frå tidlegare studiar spenner frå formelle rapportar om klimaendringar (t.d. Dahl, 2022; Dormer, 2020; Fløttum & Dahl, 2014) til tekstar frå redaksjonelle media (t.d. Atanasova & Koteyko, 2017; Dahl & Fløttum, 2017), sosiale media og blogggar (t.d. Fløttum et al., 2014; Veltri & Atanasova, 2017) og svar gjevne i spørjeundersøkingar (t.d. Andersen et al., 2022; Gjerstad & Fløttum, 2021). Det har ikkje lykkast å finne studiar som spesifikt tek føre seg ordet *klima* eller *klima* som orddanningselement, men Andersen og Gjesdal (2020) gjorde som nemnt ein liknande studie med *karbon*-uttrykk, medan Koteyko et al. (2010) undersøkte samansetningar med *carbon* i ulike typar internettekstar. Dei argumenterer for at «[c]ompounds can be seen as indicators for key junctures in a debate. They convey relevant meaning concisely and economically, as they lexically and conceptually compress issues under discussion into just two or more words» (Koteyko et al., 2010, s. 48). Dei fann at samansetningane plasserte seg i tre hovudklynger: eit finansielt domene, eit livsstilsrelatert domene og samansetningar knytt til verdiar og haldningar. Som tidlegare nemnt er ein stor del av *klima*-språkbruken i tekstkorpuset for studien som blir presentert her, knytt til samansetningar med *klima* som forledd, og det er sjølv sagt interessant å sjå nærare på ulike semantiske grupper også i partiprogramma.

Tilnærminga i den føreliggande studien har det til felles med diskursanalyse at hovudfokuset er på språkbruken og den tydinga dei aktuelle språklege einingane har i bestemte tekstar, medan fokuset på eit einskilt ord, ordlagingssele-

ment og omgrep er felles med den typen omgrepsanalyse ein finn i den tyske Begriffsgeshichte-tradisjonen (sjå t.d. Koselleck & Richter, 2011), der det også blir understreka at det ein er ute etter, er den spesifikke bruken av ord innanfor eit bestemt domene i samfunnet, nærare bestemt det politiske. Omgrep knytt til ord og ordformer endrar seg etter kvart som forståinga av verda og samfunnet endrar seg, og forståinga av eit nøkkelement som *klima*- er sjølvstøtt svært kontekststøtt, både på mikro- og makronivå.

Ei anna grein av språkvitskapen som har vakse fram i seinare år, og som er svært relevant for denne studien, er korpusassistert diskursanalyse, jf. Partington et al. (2013) og Partington (2018), og sjølv om Stubbs (1996) og Krishnamurthy (1995) nytta korpus i diskursanalyse på 1990-talet, er det først utover på 2000-talet det har blitt vanleg å nytte korpusmetodar på ad-hoc-kompilerte tekstsamlingar, ikkje minst på grunn av at aukande digitalisering har gjeve enklare datainnsamling (Partington, 2018, s. 5). Baker (2006), Hoey et al. (2007) og Partington et al. (2013) er sentrale bidrag til dette feltet. Termen diskurs er notorisk fleirtydig og blir nytta på så mange måtar også av einskilde teoretikarar (jf. Harder, 2010), at termen språkbruksanalyse etter mitt syn er å føretrække for den typen studium som ligg føre her. Det blir då understreka at det ikkje ligg føre forsøk på å identifisere diskursar (som teljeleg omgrep) i den forstand ein opererer med dette i Foucault-inspirert diskursanalyse. Målet er på språkvitskapleg grunn å kartlegge bruken av *klima*-samansetningar i dei politiske programma.

I neste del skal vi sjå nærare på materialet og metoden som er brukt, før sjølv analysen av samansetningane blir presentert i del 3. Det blir først ein overordna analyse av materialet som heilskap, før dei ulike semantiske gruppene blir presenterte. Til slutt følgjer nokre konkluderande merknader i del 4.

2 Materiale og metode

Tekstkorpuset som ligg til grunn for undersøkinga, er som tidlegare nemnt sammansett av valprogramma til dei ni største partia på Stortinget for perioden 2021–2025, og består i alt av 365 888 token (løpande ord). Spesialiserte, sjølv-kompilerte korpus av denne typen gjev høve til å undersøke språkbruken i bestemte (og fullstendige) tekstar av interesse, samstundes som korpusprogramvare gjer det mogleg med kartlegging av relativt store datamengder.

Valprogramma til dei politiske partia som stiller til stortingsval, er som nemnt sentrale styringsdokument der viktige politiske aktørar sine ønske og prioriteringar blir utforma språkleg. Om vi som Telhaug (1999) følgjer Dahl (1973) og skil mellom kognitive og normative kjelder, er partiprogramma iføl-

gje Telhaug (1999) i hovudsak normative kjelder: Dei er interessante uttrykk for ønske og løysingar og for korleis samfunnet *bør* sjå ut, men også for beskrivingar av røynda sett frå ulike politiske ståstader. Eit interessant trekk ved valprogram er også at dei truleg er mellom dei mest gjennomarbeidde og gjenomforhandla tekstane i skriftkulturen (jf. Narud og Valen, 2004, s. 34). Når dei ferdige resultatata ligg føre, er det etter grundige prosessar og forhandlingar internt i partia. At ni parti har kvar sine program, er i seg sjølv eit interessant grunnlag for samanlikning, og i tillegg til å sjå på programma som eit samla korpus, skal vi også sjå etter skilnader i vektlegging og typar av samansetningar.

Ein viktig styrke ved språkbruksanalyse ved hjelp av spesialiserte korpus er at dei mogleggjer objektive samanlikningar på tvers av svært samanliknbare tekstar. Det ligg i korpusstilnærmingas natur å halde seg til faktisk førekomande ord(element) i dei aktuelle tekstane, og det vil med ei slik tilnærming vere mindre grad av tolking enn ved analyse av innhaldskategoriar som ikkje er knytte til spesifikke ord.

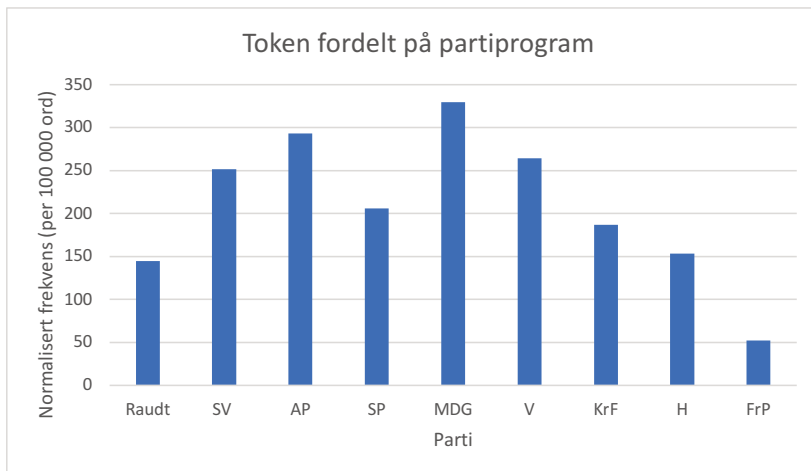
Tekstane i korpuset er bearbeidde versjonar av valprogramma til dei ni største partia på Stortinget i stortingsperioden 2021–2025. Pdf-versjonane av programma blei først opna i Microsoft Word, der tospalta tekstar også blei gjort om til einspalta. Deretter blei tekstane lagra i .txt-format med koding Unicode UTF-8 og handsama i korpusprogramvara AntConc, versjon 4.0.3 (Anthony, 2022), med bruk av konkordanseverktøy, ordverktøy og kollokasjonsverktøy. Dei detaljerte analysane av nokre av dei mest frekvente samansetningane i del 3 bygger på analyse av konkordanselinene til dei aktuelle orda med ein kontekst på 15 token på kvar side, men med moglegheit for å sjå på større kontekst ved behov. I kollokasjonsverktøyet er standardinnstillingane i AntConc brukt, med søkevindauga 5 ord på kvar side og kollokasjonsstyrke sortert etter log-likelihood (jf. Dunning, 1993).

3 Resultat

Om vi først kastar eit blick på korpuset samla, er dei 761 tokena med *klima* i forleddet fordelte på 140 typar (unike ord) i form av ordformer og på 100 typar i form av lemma (etter manuell lemmatisering).¹ Normalisert frekvens kan seie

---

1. I lemmatiseringa, der ulike bøyingsformer av same leksem er samla, er også rettskrivingsvariantar som *tilpassing/tilpasning* slegne saman. Dette er gjort slik at den mest frekvente varianten er valt som oppslagsform. Uttrykk av typen *klima-* og *miljøarbeid*, der *klima* er sidestilt med forleddet i ei etterfølgjande samansetning, er ikkje inkludert i analysen.

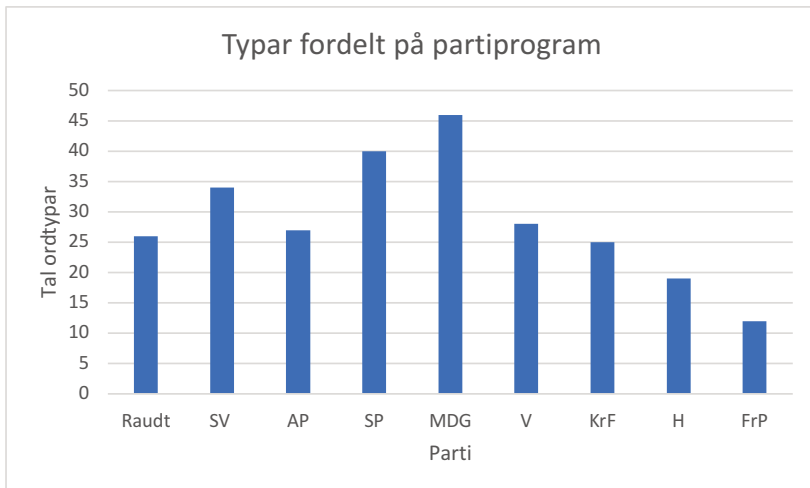

Figur 1: *Klima*-samansetningar: token fordelt på partiprogram.

noko om vektlegging av *klima* i dei ulike programma, og fordelinga er som vist i figur 1.

Som vi ser, er det relativt store skilnader mellom partia, med MDG som partiet med klårt høgast frekvens, medan FrP ligg klårt lågast. I den norske politiske debatten er det SV, MDG og V som profilerer seg som dei tydelegaste miljøpartia, og vi ser også at dette blir spegla i bruken av samansetningar med *klima*. Meir overraskande er det kan hende at Ap er det partiet som har den nest høgaste frekvensen av slike konstruksjonar. Ap er elles eit tradisjonelt industriparti, som ikkje har ein like sterk miljøprofil som dei nemnde partia, og som saman med Høgre og FrP blir omtalt som eit tydeleg vekstparti i norsk politikk (Båtstrand, 2014).

Om vi ser på talet på typar, blir biletet litt annleis, sjå figur 2. Dette kan seie noko om breidda i bruken av samansetningane, og dermed om kor mange område som blir omfatta av denne språkbruken. Dei største skilnadene i høve til token-fordelinga er at for Ap er breidda av samansetningar relativt sett langt mindre enn talet på token, medan for Sp er dette tilhøvet motsett. Ein nærare titt på materialet viser at for Ap står samansetninga *klimavennlig* åleine for 32 % av tokena. Dette skal vi kome tilbake til i analysen av dei semantiske gruppene under.

Figur 2: Klima-samansetningar: typar fordelt på partiprogram.

Lemma	Frek.	Disp.	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimagassutslipp	87	9	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimavennlig	86	8	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	
klimaendring	83	9	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimapolitikk	48	8	R	SV	AP	SP	MDG		KRF	H	FRP
klimatilpasning	39	7	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF		
klimamål	38	9	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimagass	31	7	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF		
klimatiltak	26	8	R	SV	AP	SP	MDG	V		H	FRP
klimakrise	25	6	R	SV	AP		MDG	V	KRF		
klimautslipp	19	7	R	SV	AP	SP	MDG		KRF	H	
klimafinansiering	18	4	R	SV		SP			KRF		
klimaløsning	15	5		SV	AP	SP	MDG				
klimarisiko	15	5		SV	AP		MDG	V	KRF		
klimakutt	13	4		SV		SP		V	KRF		
klimaomstilling	11	5		SV	AP	SP	MDG		KRF		
klimaavtale	11	7	R	SV	AP	SP	MDG		KRF	H	

Tabell 1: Samansetningar med frekvens > 10.

Vi skal sjå meir detaljert på dei mest frekvente samansetningane og på dei ulike typane av samansetningar nedanfor, men lat oss først sjå litt meir overordna på materialet. Av dei 100 typane er det 58 som førekjem meir enn éin gong, medan 42 då er hapax legomenon (dvs. at dei førekjem berre éin gong i korpuset). Eit oversyn over samansetningane med frekvens > 10 er gjeve i tabell 1.

Tabellen viser tokenfrekvensen (Frek.) til dei 16 mest frekvente lemmaa i materialet, i tillegg til dispersjonen (Disp.), det vil seie kor mange av programma det einskilde lemmaet førekjem i. Dette er nærare spesifisert i kolonnane vidare til høgre i tabellen. Som vi ser, er det berre *klimagassutslipp*, *klimaendring* og *klimamål* som førekjem i alle ni programma.

Eit viktig felles trekk ved strukturen til alle samansetningane i materialet er at dei er determinative (Faarlund et al., 1997, s. 62), dvs. at etterleddet bestemmer kva fenomen ordet som heilskap viser til, medan forleddet avgrensar eller modifierer dette og knyter det (i vårt tilfelle) til *klima*-domenet. Av dei 100 typane er det 88 substantiv, elleve adjektiv (t.d. *klimavennlig*) og eitt verb (*klimajustere*). I all hovudsak kan vi seie at substantiva anten denoterer ein 'prosess' (typisk verbalsubstantiv, slik som *klimagassutslipp*, *klimaendring* og *klimatilpassning*) eller ein 'ting' (slik som *klimapolitikk*, *klimagass* og *klimamål*), medan adjektiva denoterer 'eigenskap' og verbet 'prosess'. Eit unntak er *klimarettferdighet*, som er det einaste substantivet der etterleddet er danna av eit adjektiv (*rettferdig*), og som er kategorisert som 'eigenskap'.

I materialet ser vi også at ein del av samansetningane kan vere danna med utgangspunkt i andre samansetningar, noko som understrekar produktiviteten:

Samansetningar som samansetnings- eller avleiingsstammer					
klimaeffekt	3	klimaeffektiv	1		
klimafond	7	klimafondsordning	1		
klimagass	31	klimagassutslipp	87		
klimaomstilling	11	klimaomstillingsutvalg	1		
klimapolitikk	48	klimapolitisk	1		
klimarisiko	15	klimarisikoutvalg	1		
klimaråd	1	klimarådgiver	1	klimarådgivning	1
klimasats	2	klimasatsmidler	1	klimasatsordning	2
klimatilpassning	39	klimatilpassningsplan	2	klimatilpassningstiltak	2
klimautslipp	19	klimautslippsmål	1		

Tabell 2: Samansetningar som samansetnings- eller avleiingsstammer.

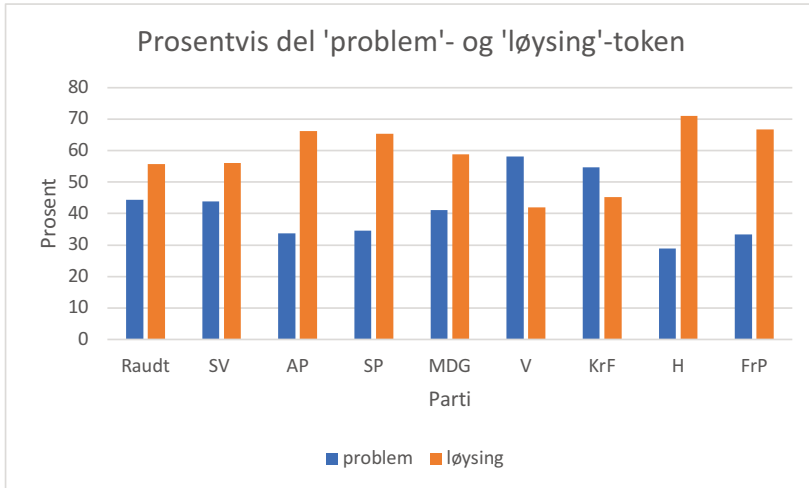
I tabellen ser vi t.d. at vi i materialet har både *klimaeffekt* (frekvens 3) og avleiinga *klimaeffektiv* (frekvens 1), og vi har *klimafond* (frekvens 7) som samansetningsstamme for *klimafondsordning* (frekvens 1).

To overordna føremål med eit valprogram er for det første å beskrive dei problema ein meiner samfunnet står overfor og for det andre å beskrive ønska løysingar på desse problema. Desse beskrivingane har typisk ulike tidsreferansar: Medan problembeskriving refererer til notida, refererer løysingsbeskrivingane til framtida. Samansetningane i korpuset kan også overordna kategoriserast etter ei slik todeling. Denne todelinga kan til ein viss grad gjerast både kontekstuell og med grunnlag i tidsreferanse på den eine sida og på grunnlag av kva sjølve ordet denoterer på den andre, men dei kontekstuelle rammene er ikkje alltid klårt åtskilte. Ser vi på døme med samansetninga *klimaendring* i (1)–(3), har vi i (1) eit typisk døme på problembeskriving av notida (*truer*). I (2) har vi derimot ei kontekstuell ramme med løysingsbeskriving og framtidreferanse (*skal ha*). I (3) flyt desse over i kvarandre ved at *mer kunnskap* impliserer at ein allereie har kunnskap om *klimaendringar* i notida, men at ein i framtida treng meir.

- (1) Klimaendringar og tap av natur truer vårt livsgrunnlag og vår eksistens (Ap)
- (2) Planen skal ha konkrete mål som gjør hele Norge bedre rustet mot klimaendringar og framtidige kriser (R)
- (3) Samtidig trengs mer kunnskap om hvordan klimaendringar vil påvirke matproduksjon og biologisk mangfold på land og i havet (MDG)

Samstundes denoterer ordet *klimaendring* i alle tilfella ‘problemet’, og ikkje ei ‘løysing’. Eg har difor valt å kategorisere på grunnlag av ordets denotasjon, og då slik at orda i ‘problem’-kategorien denoterer noko som er problemet, ein del av problemet eller på ein eller annan måte er involvert i problemet, medan orda i ‘løysing’-kategorien, som t.d. *klimatiltak* er ei løysing, ein del av ei løysing eller på ein eller annan måte er involverte i ei løysing. Kategoriseringa er gjort med grunnlag i materialet som heilskap (ikkje med utgangspunkt i det einskilte partiprogrammet), og ved tvil blei konkordanselinene til det einskilte ordet i korpuset som heilskap gjennomgått. På grunnlag av tokenfrekvens får vi då ei samla fordeling med 41 % ‘problem’ og 59 % ‘løysing’. Mellom partia er fordelinga som vist i figur 3.

Som vi ser, har dei to partia lengst til venstre nesten lik fordeling, med ei viss overvekt av ‘løysing’. For Ap og Sp er denne overvekta langt større, om

Figur 3: Prosentvis fordeling av token som denoterer 'problem' og 'løysing'.

Semantisk gruppe	Typar	Token	Prosent
klimateendringsprosessen (eks. <i>klimatendring</i>)	2	84	11,0
prosess som fører til klimatendring (eks. <i>klimategassutslipp</i>)	2	106	13,9
ting involvert i klimatendring (eks. <i>klimategass</i>)	1	31	4,1
resultat av klimateendringsprosessen (eks. <i>klimatekrise</i>)	10	67	8,8
tiltak for å motverke klimatendring (eks. <i>klimateiltak</i>)	42	231	30,4
økonomisk tiltak for å motverke klimatendring (eks. <i>klimatefinansiering</i>)	18	68	8,9
tiltak som må innførast som følgje av klimatendring (eks. <i>klimateilpassing</i>)	2	41	5,4
eigenskap vurdert på grunnlag av klimatepåverknad (eks. <i>klimatevennlig</i>)	13	108	14,2
Andre	10	25	3,3
Sum	100	761	100,0

Tabell 3: Semantiske grupper i materialet som heilskap.

enn ikkje like stor som for dei to partia lengst til høgre. For sentrumpartia V og KrF er fordelinga motsett, med klår overvekt av 'problem'. MDG hamnar midt mellom fordelinga til Raudt og SV på den eine sida og Ap og Sp på den andre, og har også klår overvekt av 'løysing'.

I tillegg til dei overordna kategoriane 'problem' og 'løysing' kan samansettingane i korpuset delast inn i meir spesifikke semantiske kategoriar. I gjennomgangen av desse kategoriane skal vi også sjå dei i høve til grammatiske

eigenskapar. Fordelinga av dei semantiske kategoriane i materialet samla er vist i tabell 3.

Kor mange typar tokena i kvar gruppe er fordelt på, seier noko om breidda i språkbruken i den aktuelle kategorien. Ikkje overraskande er det kategoriane med tiltak og ulike løysingar som er knytt til flest typar, sidan ei sentral oppgåve for dei politiske partia er å beskrive sine løysingar på ulike område og i ulike sektorar. I fleire av dei problembeskrivande kategoriane er det derimot berre éin eller to typar (som i slike tilfelle står i parentes i undertittelen i delkapitla under). I tillegg til semantiske og grammatiske eigenskapar skal vi sjå på fordeling mellom partiprogramma, og det vi då skal legge til grunn, er den prosentvise vektlegginga av kvar kategori, i høve til samla bruk av *klima-samansetningar*.

I kategorien «andre» i tabell 3 er fem mindre frekvente semantiske grupper slegne saman. Ingen av desse består av fleire enn to typar, og ingen er representerte med fleire enn sju token i materialet. Vi skal difor ikkje gå nærare inn på desse i det følgjande, men før vi går vidare til dei mest tokenfrekvente gruppene, er det verdt å nemne at gruppa ‘nokon klimaendring går utover’ er mellom dei minst frekvente. Typane her er samansetningane *klimaflyktning*, som blir brukt av Raudt, SV og Venstre, men til saman berre fire gonger, og *klimafordreven*, som blir brukt éin gong av KrF. Samanlagt er dette dermed ein kategori som er lite brukt mellom samansetningane.

3.1 ‘klimaendingsprosessen’ (*klimaendring*, *klimaforandring*)

Samansetningane i denne gruppa denoterer sjølve klimaendingsprosessen, og består av dei to typane *klimaendring* (83) og *klimaforandring* (1). Førstnemnde er mellom dei få samansetningane som er brukt i alle ni programma, og sjølve samansetninga *klimaendring*, som har eit verbalsubstantiv som etterledd, kan tolkast både slik at *klima* er subjekt i prosessen (*klimaet endrar seg*), og slik at det er objekt (*nokon eller noko endrar klimaet*). Ser ein på dei 83 språkbruks-tilfella med *klimaendring* i korpuset, er det nesten utan unntak tolkinga der *klima* er subjekt som er mest nærliggande, jf. følgjande representative døme (partiforkortingane viser til dei respektive partiprogramma i korpuset):

- (1) Klimaendringer og tap av natur truer vårt livsgrunnlag og vår eksistens (Ap)
- (2) Planen skal ha konkrete mål som gjør hele Norge bedre rustet mot klimaendringer og framtidige kriser (R)

- (3) Samtidig trengs mer kunnskap om hvordan klimaendringer vil påvirke matproduksjon og biologisk mangfold på land og i havet (MDG)
- (4) Naturen kan beskytte oss mot katastrofale konsekvenser av klimaendringer og er hjem for de artene vi deler jorden med (V)

Endringane i seg sjølv blir i all hovudsak framstilt som noko som skjer, med klimaet sjølv forstått som subjektet i prosessen. Når nokon eller noko som er årsak til endringane er inkludert i same konkordanseline, er det første og fremst gjennom bruk av beskrivaren *menneskeskapt* som tillegg til kjernen *klimaendring(ar)*, i tilfelle der ein ønsker å understreke mennesket som agent og subjekt i prosessen. Av dei 83 brukstilfella i korpuset er det berre fire som har eit slikt tillegg:

- (5) De menneskeskapte klimaendringene er i stor grad forårsaket av kapitalismens veksttvang og løses ikke individuelt, men i fellesskap (R)
- (6) Menneskeskapte klimaendringer og global oppvarming er den mest alvorlige trusselen mot livsgrunnlaget på jorda (Ap)
- (7) For å møte disse utfordringene vil KrF føre en politikk i tråd med FNs bærekraftsmål, verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe de menneskeskapte klimaendringene (KrF)
- (8) Samtidig kan det være uheldig og uriktig å koble enhver flom, hete- eller kulde- bølge, storm og andre værformer til påstanden om menneskeskapte klimaendringer (FrP)

I (8) ser vi at poenget snarare er å så tvil om at alle klimaendringar er menneskeskapte.

Trass i at kombinasjonen *menneskeskapt klimaendring* berre førekjem fire gonger, viser ein kollokasjonsanalyse likevel at *menneskeskapt* er mellom dei sterkast assosierte kollokatorane til *klimaendring*. Dei fem sterkaste kollokatorane sortert etter log-likelihood er presenterte i tabell 4. Frekvens viser her til samla frekvens før og etter kjerneordet (søkevindauga fem ord), og vi ser at ingen av kollokatorane er veldig frekvente.

Ei direkte årsak til *klimaendringar* i same konkordanseline blir elles berre inkludert i følgjande tilfelle:

- (9) De rike landene står for en stor del av klimagassutslippene, samtidig som klimaendringene vil berøre mange av de fattigste landene sterkest (KrF)

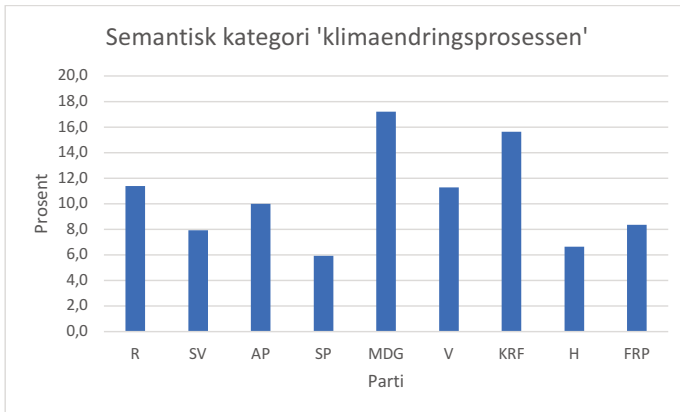
Kollokator	Frek. VH	Disp.	LL
konsekvenser	6	4	35,9
naturødeleggelse	3	1	33,5
menneskeskape	4	4	32,1
katastrofale	3	3	29,1
dramatiske	3	3	26,6

Tabell 4: Dei sterkast assosierte kollokatorane til *klimaendring*, sortert etter log-likelihoed.

- (10) Brenning av olje, kull og gass er den viktigste årsaken til klimaendringene (MDG)
- (11) Klimaendringene skyldes utslipp fra bruk av fossile energikilder (R)

Det er såleis vinklinga der klimaet er konstruert som eit subjekt som endrar seg sjølv, som dominerer.

Vektlegginga av 'klimaendingsprosessen', målt som prosentvis del av partiets samla bruk av *klima*-samansetningar, er som vist i figur 4. Vi ser at MDG og KrF skil seg ut som partia med mest vekt på dette, medan Sp og H vektlegg dette høvesvis minst.

Figur 4: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien 'klimaendingsprosessen'.

3.2 'prosess som fører til klimaendring' (klimagassutslipp, klimautslipp)

Samansetningane i denne gruppa er *klimagassutslipp* (86) og *klimautslipp* (19), som også er verbalsubstantiv. Det er her snakk om materielle prosessar som

fører til klimaendring. I motsetnad til ved bruk av *klimaendring*, som vi i 3.1 såg i stor grad er språkleg konstruert som ein prosess som skjer av seg sjølv, er det i bruksdøma her svært ofte med eit ledd som refererer til kven som står for utsleppa og/eller kvar dei skjer. Stadadverbial av denne typen medfører typisk også ei utpeiking av kvar ein ønsker å plassere ansvaret:

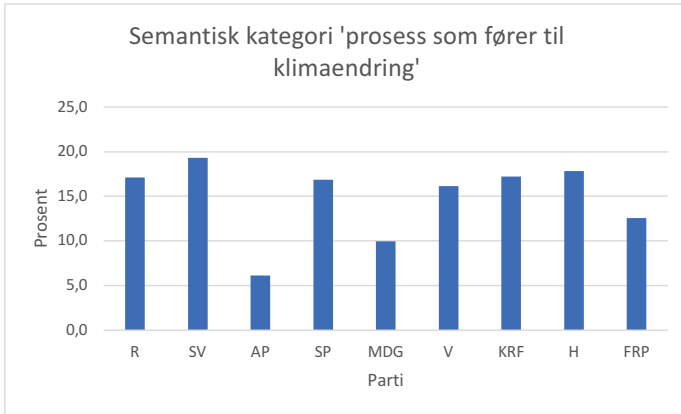
- (12) Oljefondet er bygget på inntekter fra olje- og gassvirksomhet som har gitt store klimagassutslipp. Norge må jobbe for å betale ned denne klimagjelden (MDG)
- (13) Samferdselssektoren står for en tredjedel av klimagassutslippene i Norge (KrF)
- (14) Vårt mål er at klimagassutslippene fra jordbruket skal halveres innen 2030 (V)
- (15) Innen 2030 skal vi oppnå 50 prosent reduksjon av klimagassutslipp i petroleumssektoren (V)

I alt inkluderer 58 % av brukstilfella eit slikt ledd. *Klimagassutslipp* og *klimautslipp* er elles nært assosiert med prosessar som *reducere* og *kutte*, som er sentrale tiltak alle dei politiske partia er meir eller mindre opptekne av. I alt er 75 % av brukstilfella knytt til prosessar med liknande tyding (i tillegg til *reducere* og *kutte* t.d. *eliminere*, *halvere*, *få ned*). Den sterke assosiasjonen mellom *klimagassutslipp* og prosessane *kutte* og *reducere* viser seg også i kollokasjonsanalysen vist i tabell 5, der ulike former av desse prosessane står for alle dei fem sterkaste kollokatorane.

Kollokator	Frek. VH	Disp.	LL
kutte	12	6	83,0
reducere	16	7	57,2
reducerer	8	4	48,6
kutter	4	4	30,5
reduserte	4	4	25,9

Tabell 5: Dei sterkast assosierte kollokatorane til *klimagassutslipp*, sortert etter log-likelihood.

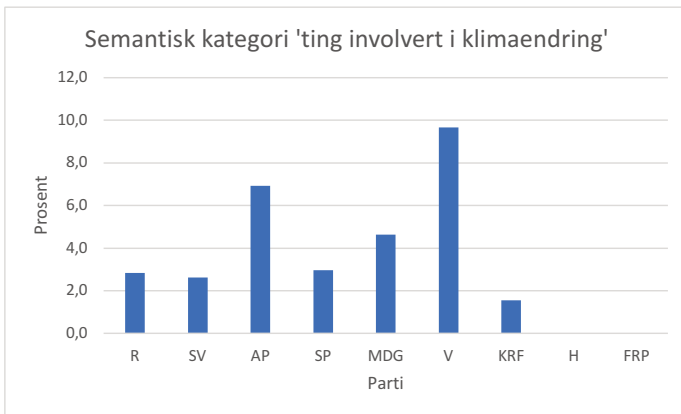
Vektlegginga til dei ulike partia er vist i figur 5, der vi ser at MDG og særleg Ap har minst vekt på dette, medan SV og Høgre vektlegg det mest.

Figur 5: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien ‘prosess som fører til klimaendring’.

3.3 ‘ting involvert i klimaendring’ (*klimagass*)

Samansetninga *klimagass* denoterer gass(ar) som er involverte i og fører til klimaendring. Her er bruken langt meir ujamt fordelt mellom partia, og dei to partia lengst til høgre har ikkje med denne kategorien i det heile, som vi ser i figur 6. Som vi ser, er det Ap og særleg Venstre som relativt sett legg klårt mest vekt på dette.

Figur 6: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien ‘ting involvert i klimaendring’.

Klimagass er også forleidd i samansetninga *klimagassutslipp* som vi såg på over, og bruken også av *klimagass* åleine er nært knytt til *utslipp av klimagass*, som skal *reduserast*, *kuttast* eller *halverast* (16–17). Liknande tyding har døme der tiltaket er å *fjerne* klimagassar frå atmosfæren (18):

- (16) Innen 2030 må verden halvere utslippene av klimagasser (Ap)
- (17) De grønne vil redusere utslippene av klimagasser fra norsk territorium med 80 prosent innen 2030 og 95 prosent innen 2035 i forhold til 1990-nivå (MDG)
- (18) Norge skal fjerne mer klimagass fra atmosfæren enn vi slipper ut (V)

Slike døme med klår framtidsreferanse utgjer 58 % av bruken. I tillegg kjem annan bruk som inkluderer *utslipp av* eller *slipper ut klimagass(er)*, som typisk har notidsreferanse og er problembeskrivande (13 % av bruken):

- (19) Biltrafikken er en av de største kildene til utslipp av klimagasser (MDG)
- (20) Fossile fritidsbåter slipper ut store mengder klimagasser (V)

I tillegg er det ein tydingskategori blant døma (13 %) der det er snakk om *binding*, *fanging* eller *lagring* av klimagassar:

- (21) Skogen binder klimagasser, og bærekraftig forvaltning av skog ivaretar nøkkelbiotoper og biologisk mangfold (V)
- (22) Arbeiderpartiet vil føre en politikk som aktivt utnytter naturens egen evne til å fange og lagre klimagasser (Ap)

Dei resterande bruksdøma handlar på ulike måtar om typar av klimagassar eller om prising av utslepp.

3.4 'resultat av klimaendringsprosessen'

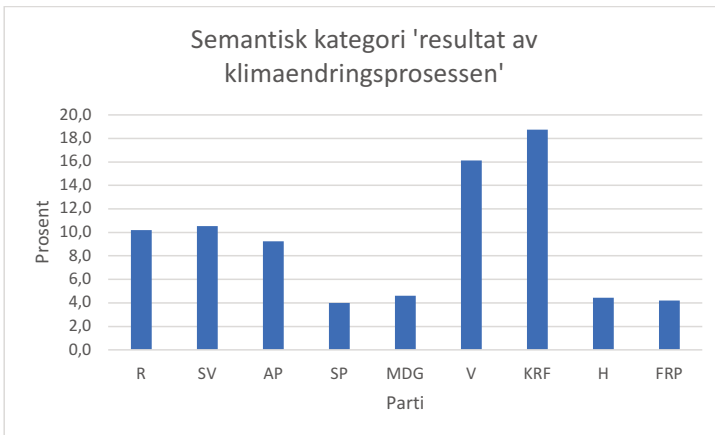
Samansetningane i denne gruppa består av 10 ulike typar fordelt på 67 token. Eit oversyn over frekvens og korleis dei fordeler seg på dei ulike partia, er gjeve i tabell 6.

Lemma	Frek.	Disp.	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimakrise	25	6	R	SV	AP		MDG	V	KRF		
klimarisiko	15	5		SV	AP		MDG	V	KRF		
klimaavtrykk	9	6		SV	AP	SP		V	KRF	H	
klimautfordring	6	4		SV	AP			V	KRF		
klimaproblem	5	4	R	SV		SP				H	
klimakatastrofe	3	1	R								
klimabelastning	1	1									FRP
klimakollaps	1	1					MDG				
klimaregning	1	1					MDG				
klimaødeleggelse	1	1	R								

Tabell 6: Samansetningar i den semantiske gruppa ‘resultat av klimaendringsprosessen’.

Desse samansetningane denoterer situasjonar som oppstår når klimaending skjer, og vi ser at mange av dei har negative konnotasjonar, ikkje minst *klimakrise*, *klimakatastrofe*, *klimakollaps* og *klimaødeleggelse*. Av tabellen ser vi også at det er Raudt som nyttar flest av dei sterkt negative orda, medan SV, Ap MDG, Venstre og KrF nyttar ord også av meir nøytral karakter. Sp, Høgre og Frp nyttar derimot ikkje dei mest negative orda i det heile. Den samla bruken av denne kategorien er også ujamnt fordelt mellom partia, jf. figur 7. Vi ser at

Figur 7: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien ‘resultat av klimaendringsprosessen’.

kategoriene står for ein relativt liten del av den samla samansetningsbruken til Sp, MDG, Høgre og FrP, medan dette blir relativt mykje vektlagt hjå Venstre og KrF. Som vi såg i figur 3, vektlegg desse to partia generelt problembeskriving meir enn løysingsbeskriving.

3.5 'tiltak for å motverke klimaendring'

Den breiaste kategorien målt i tal typar er, ikkje overraskande, den som denotterer ulike tiltak dei politiske partia ønsker å gjennomføre for å motverke klimaendring. Ei tydeleg undergruppe i materialet er tiltak knytt til det økonomiske domenet, slik som *klimafinansiering*, *klimabudsjett*, *klimafond* og *klimaavgift*, som eg har valt å handsame som ei eiga gruppe (sjå 3.6 under). I denne delen skal vi ta føre oss andre, meir generelle tiltak, og kategorien består då av 233 token fordelt på 43 typar. Typane med 5 eller fleire token er oppgjevne i tabell 7.

Lemma	Frek.	Disp.	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimapolitikk	48	8	R	SV	AP	SP	MDG		KRF	H	FRP
klimamål	38	9	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimatiltak	26	8	R	SV	AP	SP	MDG	V		H	FRP
klimaløsning	15	5	R	SV	AP	SP	MDG				
klimakutt	13	4		SV		SP		V	KRF		
klimaomstilling	11	5		SV	AP	SP	MDG		KRF		
klimaavtale	11	7	R	SV	AP	SP	MDG		KRF	H	
klimaarbeid	7	4			AP	SP	MDG			H	
klimalov	6	2					MDG		KRF		
klimakrav	5	5		SV		SP	MDG	V	KRF		
klimateknologi	5	4			AP	SP	MDG			H	

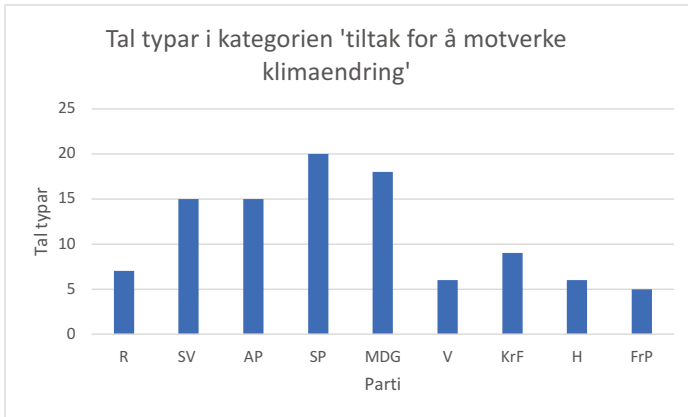
Tabell 7: Samansetningar i den semantiske gruppa 'tiltak for å motverke klimaendring'.

Talet på typar kan her seie noko om breidda i dei tiltaka dei einskilda partia beskriv, og dette er fordelt som vist i figur 8. Noko overraskande er det kan hende at Sp er partiet med størst breidde i denne kategorien, medan miljøpartiet Venstre har minst breidde (saman med Høgre og FrP). For Venstre er biletet det same også når det gjeld vektlegging av denne kategorien i tokenfrekvens, sjå figur 9. Det same gjeld dei andre partia, med unntak av Høgre og FrP. For dei to høgrepartia er talet på typar i absolutte tal lågt, samstundes som den prosentvise delen av alle språkbrukstilfella er høg. Dette heng sjølvsagt også saman

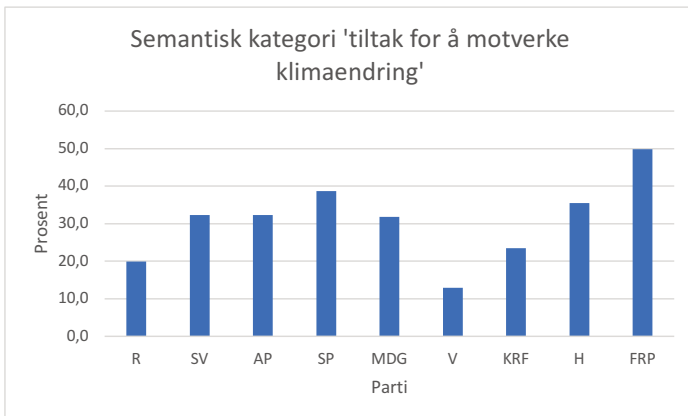
med at desse partia også har relativt låg total frekvens av *klima*-samansetningar, jf. figur 1.

3.6 'økonomiske tiltak for å motverke klimaendring'

Som nemnt over er samansetningane som denoterer tiltak frå det økonomiske domenet, skilde ut i ei eiga gruppe. Eit oversyn over typane som førekjem meir enn éin gong, er gjeve i tabell 8.

Figur 8: Tal typar i kategorien 'tiltak for å motverke klimaendring'.

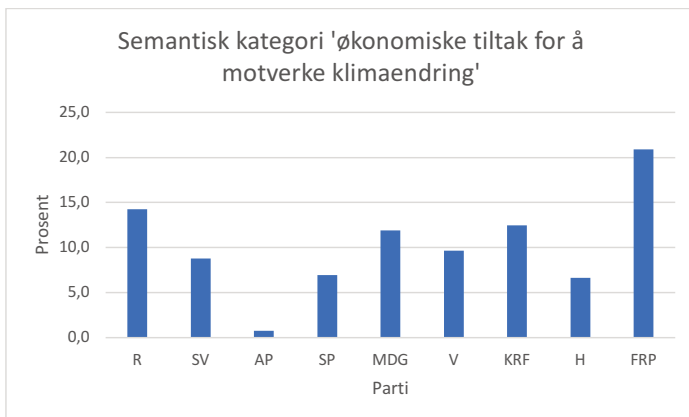

Figur 9: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien 'tiltak for å motverke klimaendring'.

Tabell 8: Samansetningar i den semantiske gruppa 'økonomiske tiltak for å motverke klimaendring'.

Lemma	Frek.	Disp.	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimafinansiering	18	4	R	SV		SP			KRF		
klimabudsjett	9	6	R	SV	AP		MDG		KRF	H	
klimafond	7	4	R			SP	MDG		KRF		
klimaavgift	6	4	R				MDG	V			FRP
klimabistand	4	2					MDG	V			
klimabelønning	3	1					MDG				
klimarabatt	3	1	R								
klimaregnskap	3	3		SV			MDG				FRP
klimainvestering	2	2					MDG			H	
klimakvote	2	1									FRP
klimasats	2	2					MDG			H	
klimasatsordning	2	2		SV			MDG				
klimatoll	2	2				SP		V			

Vi ser at MDG skil seg ut med størst breidde i bruken av dei mest frekvente samansetningane i denne kategorien, medan Ap berre nyttar den eine samansetninga *klimabudsjett*. For Ap er denne kategorien også ein svært liten del av den samla bruken av *klima*-samansetningar, som vi ser i figur 10, der Ap skil seg klart ut med svært lite bruk. For FrP utgjør dei økonomiske tiltaka derimot ein relativt stor del.

Figur 10: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien 'økonomiske tiltak for å motverke klimaendring'.

3.7 'tiltak som må innførast som følgje av klimaendring' (klimatilpasning, klimatilpasningstiltak)

Denne kategorien består av typane *klimatilpasning* (39) og *klimatilpasningstiltak* (2). Førstnemnde er den femte mest frekvente samansetninga målt i tokenfrekvens, jf. tabell 1. Som vi ser i figur 11, er den relative vektlegginga av denne kategorien ujamt fordelt: Høgre og FrP nyttar ikkje desse i det heile, medan dei for MDG står for 11 % av den samla bruken av *klima*-samansetningar. Miljøpartiet SV legg også relativt stor vekt på dette, medan Venstre og særleg Ap vektlegg det mykje mindre.

Figur 11: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien 'tiltak som må innførast som følgje av klimaendring'.

Som ved andre av dei mest frekvente einskildsamansetningane, skal vi også sjå nøyare på konkordanselinene til *klimatilpasning*. Det mest slåande er kanskje at *klimatilpasning* først og fremst blir omtalt generelt, utan at ein inkluderer eit ledd som seier noko konkret om *kva* som må gjerast, utover eventuelt auka overføringar. Eit ledd med konkret tiltak er berre inkludert i 15 % av tilfella. 71 % av brukstilfella har derimot med eit ledd som seier noko om geografisk område eller samfunnssektor der *klimatilpasning* skal gjennomførast. Brukstilfelle med geografisk område er jamt fordelt mellom ledd som *i Norge*, *i kommunene* og *lokalt* (24 %) (23)–(24) og ledd som *internasjonalt*, *i utviklingsland* og *fattige land* (24 %) (25)–(26). Det er først og fremst MDG og SV som inkluderer geografiske ledd:

- (23) Styrke de eksisterende statlige støtteordningene for kartlegging, sikring og klimatilpasning i kommunene (MDG)
- (24) Styrke kommunenes og fylkenes arbeid med klimatilpasning gjennom økte overføringer til klimatiltak og til å ansette kommunale klimarådgivere (SV)
- (25) Øke Norges bidrag til utslippskutt og klimatilpasning i fattige land i tråd med Norges historiske ansvar og økonomiske kapasitet (SV)
- (26) et beløp tilsvarende én prosent av nasjonalinntekten (BNI) overføres årlig fra Oljefondet til klimatiltak, klimatilpasning og naturbevaring i utviklingsland (MDG)

Eit ledd som refererer til samfunnssektoren der klimatilpasning skal skje, er inkludert i 22 % av tilfella, og av desse er det landbruket som dominerer (12 %). Det er SV, Krf og Ap som refererer til landbruket i konkordanselinene, medan landbrukspartiet Sp refererer til *samferdsel* og *utviklingsland* i denne sammenheng.

3.8 'eigenskap vurdert på grunnlag av klimapåverknad'

Dei semantiske gruppene vi har sett på så langt, har alle vore substantiv. I denne siste gruppa høyrer dei aller fleste av dei 13 typane derimot til ordklassa adjektiv.² Substantiva som blir beskrivne av desse adjektiva, blir tilskrivne ein eigenskap som er vurdert på grunnlag av klimapåverknad. Som vi såg i tabell 3, er dette den nest mest frekvente semantiske gruppa av alle (14 %), og består av 108 token. Eit oversyn over samansetningane og korleis dei er fordelt på partia, er gjeve i tabell 9.

Vi ser at alle partia med unntak av FrP nyttar slike adjektiv, medan MDG og SP er dei som har størst breidde i bruken. Trass i at dei nyttar mange ulike typar, utgjer ikkje denne kategorien nokon stor del av den samla bruken hjå MDG, som vi ser i figur 12. For Ap utgjer derimot bruken av det eine adjektivet *klimavennlig* heile 32 % av alle tokena, og blir såleis dominerande i dette partiets *klima*-språkbruk. Som vi såg i tabell 1, er *klimavennlig* også den nest mest frekvente samansetninga samla sett, og det klårt mest frekvente i denne gruppa. Vi skal difor sjå nærare på konkordanselinene til dette ordet.

Det som blir tilskrive eigenskapen *klimavennlig*, kan delast inn i dei semantiske kategoriane som er vist i figur 13.

---

2. Substantivet *klimarettferdighet*, som er avleia av adjektivet *klimarettferdig*, er også inkludert her.

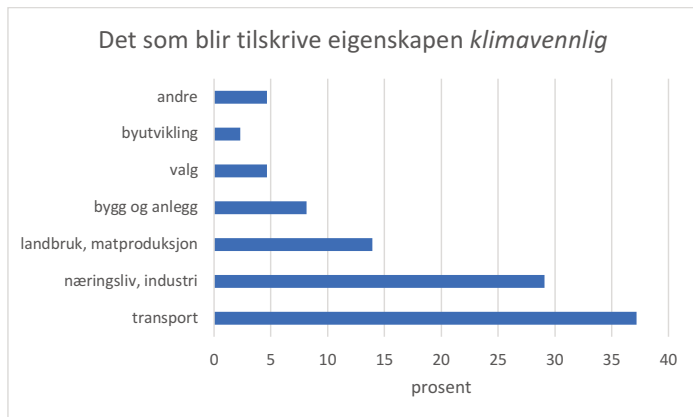
Lemma	Frek.	Disp.	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimavennlig	86	8	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	
klimasmart	5	2				SP	MDG				
klimafiendtlig	4	3				SP	MDG	V			
klimanøytral	3	3		SV			MDG	V			
klimaskapt	2	1				SP					
klimaeffektiv	1	1				SP					
klimaklok	1	1	R								
klimanegativ	1	1						V			
klimapolitisk	1	1								H	
klimarettferdighet	1	1							KRF		
klimarobust	1	1					MDG				
klimasammenheng	1	1				SP					
klimatilpasset	1	1					MDG				

Tabell 9: Samansetningar i den semantiske gruppa ‘eigenskap vurdert på grunnlag av klimapåverknad’.

Figur 12: Prosentvis del av samla bruk av *klima*-samansetningar for den semantiske kategorien ‘eigenskap vurdert på grunnlag av klimapåverknad’.

Felles for språkbrukstilfella med *klimavennlig* er at dei er del av løysingsbeskrivingar der partia har ønske om at ulike ting skal få større grad av denne eigenskapen i framtida. Som vi ser i figur 13, er det substantiv som denoterer noko i transportsektoren, næringsliv og industri og landbruk som mest frekvent blir tilskrive (ønske om) eigenskapen. Kategorien ‘valg’ kjem av kombinasjonen

Figur 13: Det som blir tilskrive eigenskapen *klimavennlig*, inndelt i semantiske kategoriar.

klimavennlige valg, som er eit generelt ønske som ikkje blir knytt til nokon bestemt sektor.

Også ein kollokasjonsanalyse stadfestar *transport* og *industri* som det som også på ordnivå er sterkast assosiert med *klimavennlig*, i tillegg til *teknologi* (LL 48,1). Mellom dei andre sterkaste kollokatorane er nettopp *transport* (LL 46,6), *transportsektor* (LL 43,9) og *industri* (LL 20,3).

3.9 Kategoriar fordelt på dei politiske programma

Kva for etterledd *klima* blir kombinert med, seier noko om korleis dette politiske problemområdet blir språkleg konstruert, og korleis dei semantiske kategoriane av samansetningar er fordelte på dei ulike partiprogramma, kan best oppsummerast i ein samla tabell, der den prosentvise fordelinga er oppgjeve for kvart enkelt parti (tabell 10). I tabellen er dei tre mest vektlagde kategoriane for kvart parti skuggelagde,³ slik at vi kan lese ut ein *klima*-språkbruksprofil for den ein-skilde partiprogramteksten.

Som vi ser, har Raudt hovudvekt på tiltak, med ein stor del av desse i den økonomiske kategorien, i tillegg til prosessar som fører til klimaendring og klimaeigenskapar. SV har ein likande profil, men legg meir vekt på generelle tiltak og mindre på klimaeigenskapar. Ap har derimot svært stor vekt på klimaeigen-

3. For Raudt er det fire skuggelagde celler, sidan det er to kategoriar som står for same prosent av språkbruken.

Semantisk gruppe	R	SV	AP	SP	MDG	V	KRF	H	FRP
klimaendingsprosessen	11,4	7,9	10,0	5,9	17,2	11,3	15,6	6,7	8,4
prosess som fører til klimaendring	17,1	19,3	6,1	16,8	9,9	16,1	17,2	17,8	12,5
ting involvert i klimaendring	2,8	2,6	6,9	3,0	4,6	9,7	1,6	0,0	0,0
resultat av klimaendingsprosessen	10,2	10,5	9,2	4,0	4,6	16,1	18,8	4,4	4,2
tiltak for å motverke klimaendring	19,9	32,3	32,3	38,6	33,1	12,9	23,5	35,6	49,8
økonomisk tiltak for å motverke klimaendring	14,3	8,8	0,8	6,9	11,9	9,7	12,5	6,7	20,9
tiltak som må innførast som følgje av klimaendring	4,3	7,9	2,3	4,0	9,9	3,2	4,7	0,0	0,0
eigenskap vurdert på grunnlag av klimapåverknad	14,3	7,0	31,5	17,8	6,0	14,5	4,6	22,2	0,0
Andre	5,7	3,5	0,8	3,0	2,7	6,5	1,6	6,7	4,2
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell 10: Semantiske grupper av samansetningar fordelt på partiprogram, prosentvis fordeling.

skapar og, i likskap med dei fleste andre partia, mykje vekt på generelle tiltak. Sp er nest etter FrP partiet med mest vekt på generelle tiltak, og partiet legg også stor vekt på klimaeigenskapar og prosessar som fører til klimaendring. MDG er partiet som legg mest vekt på sjølve klimaendingsprosessen, og har også mykje vekt på tiltak. Venstre skil seg ut ved at tiltak ikkje er mellom dei tre mest vektlagde kategoriane. Partiet legg i staden om lag same vekt på prosessar som fører til klimaendring, resultat av klimaendingsprosessen og på klimaeigenskapar. Som vi såg i figur 3, er Venstre og KrF dei to partia som samla har fleire samansetningar som denoterer ‘problem’ enn ‘løysing’, og vi ser i tabell 10 at det som m.a. skil dei, er at KrF har meir vekt på tiltak og mindre på klimaeigenskapar. Høgre og Frp legg begge mykje vekt på tiltak, og FrP skil seg ut med å legge klårt mest vekt på dette i begge kategoriar. Dei to høgrepertia legg begge relativt mykje vekt på prosessar som fører til klimaendring, medan Høgre også har mykje vekt på klimaeigenskapar. Denne siste kategorien nyttar ikkje FrP i det heile.

4 Konklusjon

Samansetningar er som kjent ein svært produktiv ordkonstruksjon i norsk, og vi har sett at av dei 960 tokena med *klima* i valprogramma til dei ni største partia på Stortinget i perioden 2021–2025 er 761 samansetningar med *klima*- som forledd eller del av forleddet. Samansetningar er såleis svært sentrale i denne språkbruket. Samstundes er både token (målt som normalisert frekvens per 100 000 ord) og typar ujamt fordelt mellom partia. Tokenfrekvensen varierer frå 53 hjå FrP til 330 hjå MDG, noko som viser svært ulik vektlegging. Desse

partia har også høvesvis lågt (FrP 12) og høgt (MDG 46) tal typar, som kan seie noko om breidda i bruken og kor mange ulike område *klima-* blir knytt til. For andre parti gjev desse målingane meir motstridande resultat. Ap har t.d. relativt høg tokenfrekvens (293), men relativt låg typefrekvens (27), medan Sp har ein medium tokenfrekvens (206) og relativt høg typefrekvens (40). For Ap har vi sett at dette dels kan forklarast med den svært hyppige bruken av adjektivet *klimavennlig*, som står for heile 32 % av dette partiets samla bruk av *klima-*samansetningar, og som kanskje kan sjåast som ein optimistisk retorikk hjå dette partiet.

To overordna føremål med eit partiprogram er å beskrive problem samfunnet står overfor og korleis partia meiner desse best kan løysast. Samansetningar som *klimagassutslipp* og *klimaendring* denoterer ‘problem’, medan *klimavennlig*, *klimapolitikk* og *klimatilpassning* beskriv eigenskapar ved eller er involvert i ‘løysingar’. Med utgangspunkt i ei slik overordna kategorisering og tokenfrekvensen til ordtypane i dei to kategoriane, er det også ulik vektlegging mellom partia. Medan Venstre og KrF skil seg ut gjennom å ha større del problembeskrivande token enn løysingsbeskrivande, er tilhøvet motsett for alle dei andre partia, om enn i ulik grad.

For nokre av dei mest frekvente samansetningane er det gjort meir detaljerte analysar av konkordanselinjer. Prosessen *klimaendring* blir først og fremst framstilt som ein prosess som skjer av seg sjølv (med *klima* som underforstått subjekt), og ei slik framstilling kan føre til at ansvaret for klimaendringane ikkje kjem så tydeleg fram. Det kan vere interessant å sjå ei slik framstilling i lys av det Eide et al. (2014) omtalar som «det norske paradokset: ambisjonen om fortsatt å være stor oljeeksportør og samtidig en internasjonal pådriver for utslippsreduksjon» (s. 19). På den andre sida blir *klimagassutslipp* derimot ofte knytt til eit ledd som seier noko om årsak og/eller kvar utsleppa skjer, og dette er då også eit ord der det er meir eintydig at *klimagass* er objekt i prosessen, og at det er nokon som står bak utsleppa.

Samansetninga *klimagass* er i seg sjølv forledd og objekt i prosessen *klimagassutslipp*, og medan *klimagass* står for nesten 10 % av den samla bruken til Venstre, nyttar dei to høgrepartia, Høgre og FrP, ikkje dette ordet i det heile. Også samansetninga *klimatilpassning* er fråverande hjå desse to partia. Bruken av denne samansetninga er elles kjenneteikna av at det i det store fleirtalet av brukstilfella ikkje er inkludert eit ledd som seier noko konkret om *kva* som bør gjerast (utover eventuelt auka overføringar).

Det mest frekvente av adjektiva i korpuset, som tilskriv eigenskapar som er vurdert på grunnlag av klimapåverknad, er *klimavennlig*, som vi har sett er svært

sentral i språkbruken til Ap. Det som elles samla sett blir knytt til eit ønske om meir klimavenlegheit, er først og fremst teknologi, transport, industri og landbruk.

Bruken av samansetningar med *klima* kan sjølvstapt ikkje gje noko fullstendig bilete av korleis dei politiske partia framstiller klimaproblemet i sine valprogram. Likevel gjev desse tekstane gode moglegheiter for direkte samanlikning av faktisk *klima*-språkbruk i desse sentrale politiske tekstane.

Referansar

- Andersen, G., Fløttum, K., Carbou, G. & Gjesdal, A. M. (2022). People's Conceptions and Valuations of Nature in the Context of Climate Change. *Environmental Values*, 31(4), 397–420. <https://doi.org/10.3197/096327121X16328186623850>
- Andersen, G. & Gjesdal, A. M. (2020). Karbonsnakk: Hva snakker vi om når vi bruker begrepet «karbon»? *Nytt norsk tidsskrift*, 37(2), 163–178. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-02-07>
- Anthony, L. (2022). *AntConc* (Versjon 4.0.3) [Windows]. <https://www.laurenceanthony.net/software>
- Atanasova, D. & Koteyko, N. (2017). Metaphors in Guardian Online and Mail Online Opinion-page Content on Climate Change: War, Religion, and Politics. *Environmental Communication*, 11(4), 452–469. <https://doi.org/10.1080/17524032.2015.1024705>
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. Continuum.
- Båtstrand, S. (2014). Koalisjoner, konsensus og klimaendringer: Klimapolitikk i norske regjeringsplattformer 1989-2013. I E. Eide, D. Elgesem, S. Gloppen & L. Rakner (Red.), *Klima, medier og politikk* (s. 101–118). Abstrakt forlag.
- Dahl, O. (1973). *Grunntrekk i historieforskningens metodelære* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Dahl, T. (2022). Global Villain, but Local Hero? A Linguistic Analysis of Climate Narratives from the Fossil Fuel Sector. *Applied Linguistics*, 43(1), 1–20. <https://doi.org/10.1093/applin/amab003>
- Dahl, T. & Fløttum, K. (2017). Verbal–visual harmony or dissonance? A news values analysis of multimodal news texts on climate change. *Discourse, Context & Media*, 20, 124–131. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2017.09.003>
- Dormer, R. (2020). Linguistic analysis and climate change discourse: Exploring current linguistic perspectives. *Proceedings of the International Conference*

- on *Sociolinguistics and Language Sciences*, 1130–1138. https://research-map.jp/dormer/published_papers/24615888/attachment_file.pdf
- Dunning, T. (1993). Accurate methods for the statistics of surprise and coincidence. *Computational Linguistics*, 19(1), 61–74.
- Eide, E., Elgesem, D., Gloppen, S. & Rakner, L. (2014). Norske paradokser. I E. Eide, D. Elgesem, S. Gloppen & L. Rakner (Red.), *Klima, medier og politikk* (s. 9–21). Abstrakt forlag.
- Eiesland, E. A. (2015). *The semantics of Norwegian noun-noun compounds: A corpus-based study*. University of Oslo, Faculty of Humanities, Department of Linguistics and Scandinavian Studies.
- Fløttum, K. & Dahl, T. (2014). IPCC communicative practices: A linguistic comparison of the Summary for Policymakers 2007 and 2013. *LSP Journal - Language for Special Purposes, Professional Communication, Knowledge Management and Cognition*, 5(2). <https://rauli.cbs.dk/index.php/lspcog/article/view/4646>
- Fløttum, K., Gjesdal, A. M., Gjerstad, Ø., Koteyko, N. & Salway, A. (2014). Representations of the future in English language blogs on climate change. *Global Environmental Change*, 29, 213–222. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.10.005>
- Faarlund, J. T., Lie, S. & Vannebo, K. I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Universitetsforlaget.
- Gjerstad, Ø. & Fløttum, K. (2021). Climate change lifestyle narratives among Norwegian citizens: A linguistic analysis of survey discourse. *European Policy Analysis*, 7(S2), 386–404. <https://doi.org/10.1002/epa2.1122>
- Gloppen, S., Rakner, L. & Vibe, V. (2014). Stortingsklima: Klima som valgkamptema og norske politikeres syn på klimautfordringene. I E. Eide, D. Elgesem, S. Gloppen & L. Rakner (Red.), *Klima, medier og politikk* (s. 23–43). Abstrakt forlag.
- Harder, P. (2010). *Meaning in mind and society: A functional contribution to the social turn in cognitive linguistics*. Walter de Gruyter.
- Hoey, M., Mahlberg, M., Stubbs, M. & Teubert, W. (Red.). (2007). *Text, discourse and corpora: Theory and analysis* (1. utg.). Bloomsbury.
- Koselleck, R. & Richter, M. (2011). Introduction and Prefaces to the Geschichtliche Grundbegriffe: (Basic Concepts in History: A Historical Dictionary of Political and Social Language in Germany). *Contributions to the History of Concepts*, 6(1), 1–37. <https://doi.org/10.3167/choc.2011.060102>
- Koteyko, N., Thelwall, M. & Nerlich, B. (2010). From Carbon Markets to Carbon Morality: Creative Compounds as Framing Devices in Online Disco-

- urses on Climate Change Mitigation. *Science Communication*, 32(1), 25–54. <https://doi.org/10.1177/1075547009340421>
- Krishnamurthy, R. (1995). Ethnic, racial and tribal: The language of racism? I C. R. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (Red.), *Texts and Practices: Readings in critical discourse analysis* (s. 129–149). Routledge.
- Mahlberg, M. (2007). Lexical items in discourse: Identifying local textual functions of sustainable development. I M. Hoey, M. Mahlberg, M. Stubbs & W. Teubert (Red.), *Text, discourse and Corpora: Theory and analysis* (s. 191–218). Continuum.
- Narud, H. M. & Valen, H. (2004). Partiprogram og velgerappell. I B. Aardal, A. Krogstad & H. M. Narud (Red.), *I valgkampens hete: Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet* (s. 33–58). Universitetsforlaget.
- Partington, A., Duguid, A. & Taylor, C. (2013). *Patterns and meanings in discourse: Theory and practice in corpus-assisted discourse studies (CADS)* (Bd. 55). John Benjamins.
- Partington, A. S. (2018). Welcome to the first issue of the Journal of Corpora and Discourse Studies. *Journal of Corpora and Discourse Studies*, 1(1), 1. <https://doi.org/10.18573/jcads.19>
- Stubbs, M. (1996). *Text and corpus analysis: Computer-assisted studies of language and culture*. Blackwell.
- Telhaug, A. O. (1999). *Norsk utdanningspolitisk retorikk 1945-2000: En studie av utdanningstenkningen i norske partiprogrammer*. Cappelen akademisk.
- Veltri, G. A. & Atanasova, D. (2017). Climate change on Twitter: Content, media ecology and information sharing behaviour. *Public Understanding of Science*, 26(6), 721–737. <https://doi.org/10.1177/0963662515613702>

Summary

Climate change in the form of global warming is one of the most important and debated issues of our time, and as with all political matters, the use of language and the construals in the political discourse play a central role in how the problem is perceived and emphasized. An investigation of the use of the term *klima* ‘climate’ in the election programs of the nine largest parties in the Norwegian parliament Stortinget during the period 2021–2025 shows that a large part of this language use is compounds with *klima-* ‘climate’ as a modifier, and the article presents a grammatical and semantic categorization of these compounds. It also shows how the different categories are distributed among the programs.

Tor Arne Haugen
Institutt for språk og litteratur
Høgskulen i Volda
Postboks 500
6101 VOLDA
tor.arne.haugen@hivolda.no